

Moduł II

Techniki i narzędzia ewaluacji.

Sesja 3: Metody, techniki i narzędzia badawcze w ewaluacji.

Sesja 4-5: Obserwacja

Sesja 6 -7: Wywiad indywidualny i grupowy

Sesja 8: Analiza dokumentów

Sesja 9-10: Ankieta

PROGRAMY I SCENARIUSZE ZAJĘĆ

SESJA 3. Metody, techniki i narzędzia badawcze w ewaluacji.

Cele ogólne

- Porządkowanie pojęć dotyczących metod i technik badawczych.

Cele szczegółowe/ uczestnik zajęć potrafi:

- dostrzec różnorodność klasyfikacji metod i technik badawczych,
- wybierać odpowiednie metody i techniki, w zależności od celu i przedmiotu badania,
- wskazać i opisać źródła informacji o szkole/placówce w zależności od zakresu prowadzonych badań.

Treści:

6. Definicje i klasyfikacja metod, technik i narzędzi.
7. Źródła informacji i możliwości ich wykorzystania.

Metody i techniki pracy:

- Miniwykład
- Dyskusja

Lp.	Przebieg sesji	Czas	Materiały
1.	Prowadzący prezentuje cele sesji 3. Prowadzący nawiązuje do poprzednich sesji, w czasie których była mowa o związku ewaluacji z badaniami naukowymi, a następnie prosi o zdefiniowanie pojęć: metoda, technika, narzędzie badawcze. Po krótkiej dyskusji zwraca uwagę na różnorodność definicji i klasyfikacji. Przechodzi do wykładu i omawia klasyfikacje Zaczyńskiego, Łobockiego i innych. W podsumowaniu ustalamy klasyfikację przyjętą na użytek kursu.	45 min.	Prezentacja Slajdy 1- 23
2.	Źródła informacji o szkole/placówce Ćwiczenie 1 – burza mózgów Z jakich informacji możemy korzystać gromadząc informacje o szkole/placówce? Propozycje zapisujemy na plakacie. Dyskusja: - które źródła są najważniejsze, najbardziej wiarygodne? Ewentualny podział na źródła wewnętrzne (uczniowie, nauczyciele, dyrektor, pedagog, dokumenty szkolne, rodzice itp.) i zewnętrzne (organ prowadzący, poradnia PP, policja, itp.) <i>Wniosek: wszystkie źródła są jednakowo ważne. Nie ma źródeł bardziej lub mniej wiarygodnych, są tylko inne punkty widzenia i zakres wiedzy.</i>	25 min.	Plakaty, mazaki
3.	Przykładowe kryteria weryfikacji informacji uzyskanych z różnych źródeł. Dyskusja: Kiedy uzyskane informacje uznamy za rzetelne?	15 min.	Slajd 24
4	Podsumowanie sesji	5 min.	

SESJE 4 - 5

Obserwacja

Cel ogólny:

- ☐ Poznanie zasad prowadzenia obserwacji w procesie ewaluacji.

Cele szczegółowe/ uczestnik zajęć potrafi:

- ☐ opisać rodzaje obserwacji i zasady ich prowadzenia,
- ☐ opracować arkusze obserwacji,
- ☐ prowadzić obserwację.

Treści:

4. Rodzaje obserwacji i zasady ich prowadzenia.
5. Arkusze obserwacji.

Metody i techniki pracy:

- ☐ Praca indywidualna i praca w grupach
- ☐ Dyskusja
- ☐ Miniwykład

Lp.	Przebieg sesji	Czas	Materiały
1.	<p>Prowadzący zaczyna od przedstawienia celów sesji. Ćwiczenie 2.: Uczestnicy oglądają fragment filmu z nagraniem dowolnej lekcji (kasyety dostępne w Bibliotece Pedagogicznej) i sporządzają notatkę z obserwacji. Następnie uczestnicy przedstawiają swoje spostrzeżenia. Uwagi będą dotyczyły bardzo różnych aspektów obserwowanej lekcji: strony merytorycznej, metodycznej, organizacyjnej. Często uwagi mają charakter emocjonalny, oceniający.</p> <p>Formułujemy wstępne wnioski, np., że osoba prowadząca obserwację powinna znać cele obserwacji i przygotować arkusz obserwacji.</p>	60 min	Slajd 25 Film z nagraniem lekcji. Arkusz ćwiczenia.
2.	<p>Wyniki dokonanych obserwacji są punktem wyjścia do omówienia zasad prowadzenia obserwacji. Charakterystyka obserwacji – miniwykład (co obserwować, wady i zalety obserwacji, rodzaje obserwacji). Prowadzący podkreśla, że aby prowadzić obserwację, trzeba mieć dyspozycje do obserwacji lub arkusze obserwacji.</p>	15 min.	Slajdy 26-27

Lp.	Przebieg sesji	Czas	Materiały
3.	<p>Ćwiczenie 3. Tworzymy arkusze obserwacji.</p> <p>W czterech grupach uczestnicy tworzą arkusze obserwacji – każda grupa ma inny zakres i cele obserwacji. Arkusz przygotowany jest na kartce A4, którą kserujemy na folię (lub duże arkusze papieru) Przedstawiciel grupy omawia wynik pracy grupy.</p> <p>Zwracamy uwagę na elementy arkusza. Co arkusz musi zawierać? Prowadzący może przygotować i zaprezentować przykładowe arkusze.</p>	50 min.	Kartki A4, folie A4 (lub arkusze papieru, mazaki)
4.	<p>Ćwiczenie 4 – Analiza notatek z obserwacji.</p> <p>Prowadzący wyjaśnia, że jesteśmy członkami zespołu badawczego. Przygotowano dyspozycje do obserwacji (slajd 28) Obserwacji dokonywało kilka osób, które dostarczyły nam swoje notatki. Zadaniem zespołu jest przeanalizowanie notatek i sformułowanie kilku wniosków w odniesieniu do przygotowanych dyspozycji. Dwie grupy analizują notatki z obserwacji lekcji historii, i dwie z lekcji matematyki.</p> <p>Prezentacja pracy grup.</p> <p>W podsumowaniu ćwiczenia prowadzący zwraca uwagę, aby wnioski były rzeczowe, bez nadinterpretacji analizowanych informacji.</p>	50 min.	<p>Notatki z obserwacji (załączniki do ćwiczenia)</p> <p>Slajd 28</p>
5.	<p>Podsumowanie sesji.</p> <p>Zalety i wady obserwacji.</p> <p>Dyspozycje do obserwacji czy arkusze obserwacji?</p>	5 min.	

Moduł II – Ćwiczenie 2

Proszę dokonać obserwacji przebiegu lekcji (nagranej na kasecie video). Wszystkie swoje spostrzeżenia proszę zapisywać. Proszę sformułować kilka wniosków z przeprowadzonej obserwacji.

Moduł II – Ćwiczenie 3

GRUPA I

Problem badawczy:

W jakim stopniu przestrzegane są na lekcjach zasady oceniania?

Sposób zbierania informacji: obserwacja lekcji (hospitacja)

Proszę zaprojektować ARKUSZ OBSERWACJI

GRUPA II

Problem badawczy:

Jakim stopniu stosowane są na lekcjach metody aktywizujące?

Sposób zbierania informacji: obserwacja lekcji (hospitacja)

Proszę zaprojektować ARKUSZ OBSERWACJI

GRUPA III

Problem badawczy:

W jakim stopniu stosowana jest na lekcjach indywidualizacja nauczania?

Sposób zbierania informacji: obserwacja lekcji (hospitacja)

Proszę zaprojektować ARKUSZ OBSERWACJI

GRUPA IV

Problem badawczy:

Jakie relacje panują na lekcjach między uczniami i między uczniami a nauczycielem? (Jaka jest atmosfera na lekcjach?)

Sposób zbierania informacji: obserwacja lekcji (hospitacja)

Proszę zaprojektować ARKUSZ OBSERWACJI

Moduł II – Ćwiczenie 4

Na podstawie dyspozycji do obserwacji i przykładowych notatek z obserwacji, proszę sformułować wnioski.

Problem badawczy:

Jak przebiega proces oceniania na poszczególnych lekcjach?

Sposób zbierania informacji: obserwacja lekcji (hospitacja)

Dyspozycje do obserwacji lekcji:

- W jakiej fazie lekcji wystąpiło ocenianie?
- Kto i w jakiej sytuacji jest oceniany? („chętni”, wskazani przez nauczyciela, „zagrożeń”, „przeszkadzający”, itp.)
- Co podlega ocenie (praca domowa, aktywność na lekcji, prezentacja przygotowanego materiału, itp.)
- Jaką formę ma ocena? (wpisanie stopnia - gdzie?, omówienie, itp.)
- Czy nauczyciel uzasadnia, komentuje, ocenę?

SESJE 6 - 7

Wywiad indywidualny i wywiad grupowy

Cel ogólny:

- Poznanie zasad prowadzenia wywiadu w procesie ewaluacji.

Cele szczegółowe/ uczestnik zajęć potrafi:

- tworzyć kwestionariusze wywiadu,
- zaplanować i przeprowadzić wywiad indywidualny wg dyspozycji do wywiadu,
- prowadzić wywiady grupowe (fokusy),

Treści:

1. Rodzaje wywiadów i zasady ich prowadzenia.
2. Kwestionariusze wywiadu.
3. Wywiady indywidualne i grupowe.

Metody i techniki pracy:

- Praca indywidualna i praca w grupach
- Drama
- Dyskusja
- Miniwykład

Lp.	Przebieg sesji	Czas	Materiały
1.	Prowadzący zaczyna od przedstawienia celów sesji. Wprowadzenie na temat wywiadów, rodzajów i zasad prowadzenia wywiadu indywidualnego.	30 min	Slajdy 29 - 37
2	Prowadzący omawia zasady przygotowania dyspozycji do wywiadu Ćwiczenie 5 – Wywiad indywidualny. Dzielimy uczestników na cztery grupy. Każda grupa otrzymuje zadanie przygotowania dyspozycji do wywiadu na określony temat. Następnie każdy członek grupy wyszukuje dwie osoby z innych grup, które udzielą mu wywiadu, a sam udziela wywiadu na inny temat. Następnie wszyscy wracają do swoich grup i opracowują zebrane informacje i formułują wnioski. Prowadzący pilnuje czasu przeznaczzonego na kolejne etapy ćwiczenia. Przygotowanie dyspozycji do wywiadu przez grupę – 15 min. Prowadzenie wywiadów indywidualnych – 20 min. Opracowanie wyników i wniosków – 20 min. Prezentacja wyników pracy grup – 10 min.	65 min.	Slajdy 38-39 Arkusze ćwiczeń Slajd 40
3.	Wprowadzenie na temat wywiadów grupowych (fokusy)	20 min.	Slajdy 41-42

Lp.	Przebieg sesji	Czas	Materiały
4.	<p>Ćwiczenie 6 – Wywiad grupowy – fokus.</p> <p>Pytamy uczestników, kto chciałby sprawdzić się w roli moderatora wywiadu grupowego? Dobrze, aby była to osoba chętna, która ma pewne predyspozycje do tej roli. Wybieramy dwóch moderatorów, którzy otrzymują kartki z tematem wywiadu i dyspozycjami i mają kilka minut na przygotowanie. Pozostali uczestnicy losują swoje role, których nie ujawniają. Przygotowujemy 6 ról uczestników każdego wywiadu, pozostali to obserwatorzy. Moderator i uczestnicy wywiadu zajmują miejsca wokół stołu na środku sali i moderator rozpoczyna wywiad. W sumie obserwujemy dwa wywiady grupowe. Po zakończeniu wywiadów uczestnicy i obserwatorzy dzielą się swoimi odczuciami i spostrzeżeniami.</p>	55 min.	Kartki z opisem ról
5.	<p>Podsumowanie sesji.</p> <p>Zalety i wady wywiadów.</p> <p>Możliwość zastosowania w procesie ewaluacji.</p>	10 min.	

Moduł II – Ćwiczenie 5

Wywiad indywidualny 1

Temat: *Jaka jest opinia nauczycieli o hospitacjach lekcji?*

Proszę określić główne problemy, które należy w wywiadzie poruszyć, oraz sformułować 3- 4 dyspozycje do wywiadu. (Czas: 15min)

Następnie każdy członek grupy przeprowadza dwa wywiady z wybranymi osobami z innych grup, sam jednocześnie udzielając wywiadu. (Czas: 20 min.)

Wszystkie zabrane informacje proszę wspólnie przeanalizować i odpowiedzieć na poniższe pytania:

- Czy otrzymaliście planowane informacje?
- Jaka jest opinia nauczycieli na badany temat?
- Jakie są zalety i wady wywiadu indywidualnego?
- Jak czuliśmy się w roli pytającego i pytanego?

(Czas: 20 min.)

Wywiad indywidualny 2

Temat: *Jaka jest opinia nauczycieli o egzaminach zewnętrznych?*

Proszę określić główne problemy, które należy w wywiadzie poruszyć, oraz sformułować 3- 4 dyspozycje do wywiadu. (Czas: 15min)

Następnie każdy członek grupy przeprowadza dwa wywiady z wybranymi osobami z innych grup, sam jednocześnie udzielając wywiadu. (Czas: 20 min.)

Wszystkie zabrane informacje proszę wspólnie przeanalizować i odpowiedzieć na poniższe pytania:

- Czy otrzymaliście planowane informacje?
- Jaka jest opinia nauczycieli na badany temat?
- Jakie są zalety i wady wywiadu indywidualnego?
- Jak czuliśmy się w roli pytającego i pytanego?

(Czas: 20 min.)

Wywiad indywidualny 3

Temat: ***Jaka jest opinia nauczycieli o obowiązującym awansie zawodowym?***

Proszę określić główne problemy, które należy w wywiadzie poruszyć, oraz sformułować 3- 4 dyspozycje do wywiadu. (Czas: 15min)

Następnie każdy członek grupy przeprowadza dwa wywiady z wybranymi osobami z innych grup, sam jednocześnie udzielając wywiadu. (Czas: 20 min.)

Wszystkie zabrane informacje proszę wspólnie przeanalizować i odpowiedzieć na poniższe pytania:

- Czy otrzymaliście planowane informacje?
- Jaka jest opinia nauczycieli na badany temat?
- Jakie są zalety i wady wywiadu indywidualnego?
- Jak czuliśmy się w roli pytającego i pytanego?

(Czas: 20 min.)

Wywiad indywidualny 4

Temat: ***Jaka jest opinia nauczycieli o mierzeniu jakości pracy szkół?***

Proszę określić główne problemy, które należy w wywiadzie poruszyć, oraz sformułować 3- 4 dyspozycje do wywiadu. (Czas: 15min)

Następnie każdy członek grupy przeprowadza dwa wywiady z wybranymi osobami z innych grup, sam jednocześnie udzielając wywiadu. (Czas: 20 min.)

Wszystkie zabrane informacje proszę wspólnie przeanalizować i odpowiedzieć na poniższe pytania:

- Czy otrzymaliście planowane informacje?
- Jaka jest opinia nauczycieli na badany temat?
- Jakie są zalety i wady wywiadu indywidualnego?
- Jak czuliśmy się w roli pytającego i pytanego?

(Czas: 20 min.)

Moduł II – Ćwiczenie 6

Wywiad grupowy I – Funkcjonowanie WSO w szkole

MODERATOR I

Dyspozycje do wywiadu grupowego z nauczycielami

Jak funkcjonuje WSO w szkole?

Które zasady są przestrzegane, a nad którymi należałoby jeszcze pracować?

Jak nauczyciele oceniają wpływ procesu oceniania na efekty kształcenia i osiągnięcia uczniów?

UCZESTNIK WYWIADU I

Stara się wypaść jak najlepiej. Zwraca na siebie uwagę. Chwali się swoimi osiągnięciami w dziedzinie oceniania uczniów. Uważa, że ocenia uczniów bardzo obiektywnie. Nie ma sobie nic do zarzucenia.

UCZESTNIK WYWIADU I

Pracuje w szkole bardzo długo i jest oburzony całą dyskusją. Uważa, że uczniów trzeba trzymać krótko, wymagać i nie bawić się w jakieś systemy oceniania. Nastawiony bardzo krytycznie do WSO.

UCZESTNIK WYWIADU I

Znudzony, rzadko się odzywa, ale daje wszystkim do zrozumienia, że go to nie interesuje.

UCZESTNIK WYWIADU I

Rzeczowy, włącza się do dyskusji, mówi na temat, grzeczny.

UCZESTNIK WYWIADU I

Wciąż ma coś do powiedzenia. Odbiega od tematu. Podaje przykłady nieadekwatne do poruszanych kwestii.

UCZESTNIK WYWIADU I

„Rzecznik uczniów”. Krytykuje sposoby oceniania innych nauczycieli. O sobie nie mówi nic.

OBSERWATOR

Dyspozycje do obserwacji:

Jak reagują uczestnicy wywiadu na pytania prowadzącego wywiad?

Jaka jest komunikacja niewerbalna prowadzącego wywiad?

Jak radzi sobie prowadzący wywiad z „trudnymi” uczestnikami?

W jaki sposób prowadzący wywiad zachęca uczestników do aktywności?

Moduł II – Ćwiczenie 6

Wywiad grupowy II – Funkcjonowanie WDN w szkole.

MODERATOR II

Dyspozycje do wywiadu grupowego z nauczycielami

Jak funkcjonuje WDN w szkole?

Jakie działania są podejmowane?

Jakie przynoszą skutki?

Jakie jest zaangażowanie nauczycieli?

UCZESTNIK WYWIADU II

Stara się wypaść jak najlepiej. Zwraca na siebie uwagę. Chwali się swoimi osiągnięciami w prowadzeniu WDN. Nie ma sobie nic do zarzucenia.

UCZESTNIK WYWIADU II

Pracuje w szkole bardzo długo i jest oburzony całą dyskusją. Uważa, że nie potrzebne są żadne WDNy. Nastawiony bardzo krytycznie.

UCZESTNIK WYWIADU II

Znudzony, rzadko się odzywa, ale daje wszystkim do zrozumienia, że go to nie interesuje.

UCZESTNIK WYWIADU II

Rzeczowy, włącza się do dyskusji, mówi na temat, grzeczny.

UCZESTNIK WYWIADU II

Wciąż ma coś do powiedzenia. Odbiega od tematu. Podaje przykłady nieadekwatne do poruszanych kwestii.

UCZESTNIK WYWIADU II

„Rzecznik dyrektora”. Krytykuje zachowania i działania innych nauczycieli. O sobie nie mówi nic.

OBSERWATOR

Dyspozycje do obserwacji:

Jak reagują uczestnicy wywiadu na pytania prowadzącego wywiad?

Jaka jest komunikacja niewerbalna prowadzącego wywiad?

Jak radzi sobie prowadzący wywiad z „trudnymi” uczestnikami?

W jaki sposób prowadzący wywiad zachęca uczestników do aktywności?

SESJA 8

Analiza dokumentów

Cel ogólny:

- Poznanie zasad prowadzenia analizy dokumentów w procesie ewaluacji.

Cele szczegółowe/ uczestnik zajęć potrafi:

- zaplanować i przeprowadzić analizę dokumentów
- analizować i interpretować notatki z analizy dokumentów.

Treści:

1. Klasyfikacja dokumentów.
2. Zasady analizy dokumentów

Metody i techniki pracy:

- Praca w grupach
- Dyskusja
- Miniwykład

Lp.	Przebieg sesji	Czas	Materiały
1.	Prowadzący zaczyna od przedstawienia celów sesji. Analiza dokumentów - miniwykład: <ul style="list-style-type: none"> • klasyfikacja dokumentów, • analiza jakościowa i ilościowa dokumentów, • wskazówki dla prowadzącego analizę.	15 min	Slajdy 43 - 46
2	Ćwiczenie 7 – Analiza dokumentów Dzielimy uczestników na cztery grupy. Każda grupa otrzymuje Kartkę z tematem przykładowych badań i sugestią, że jednym ze sposobów zbierania informacji ma być analiza dokumentów. Grupa określa, jakie dokumenty należy przeanalizować i formułuje dyspozycje do analizy. Należy założyć, że dwie grupy skupią się na WSO, a dwie na programie profilaktyki. Następnie prowadzący rozdaje wskazane dokumenty (załączniki do scenariusza) i grupa dokonuje analizy zgodnie z dyspozycjami. Przygotowanie dyspozycji: 15 min. Analiza dokumentów: 40 min. Prezentacja pracy grup: 10 min. Czy dyspozycje były precyzyjne? Czy uzyskane informacje są przydatne?	65 min.	Arkusze ćwiczeń. Do ćwiczeń wykorzystano materiały ze stron: http://www.sp-jarzabkowo.pl/doc/WSO.pdf http://www.gimnazjum58.poznan.pl/modules.php?name=News&file=article&sid=159
3	Podsumowanie sesji. Zalety i wady analizy dokumentów.	10 min.	

Moduł II – Ćwiczenie 7

GRUPA I i II

Temat badań: Funkcjonowanie systemu oceniania

Sposoby zbierania informacji:

- Analiza dokumentów

Jakie dokumenty należy przeanalizować?

Proszę do dwóch dokumentów sformułować dyspozycje do analizy.

Czas: 15 min.

GRUPA III i IV

Temat badań: Działania szkoły w zakresie profilaktyki

Sposoby zbierania informacji:

- Analiza dokumentów

Jakie dokumenty należy przeanalizować?

Proszę do dwóch dokumentów sformułować dyspozycje do analizy.

Czas: 15 min.

SESJE 9 - 10

Ankieta

Cel ogólny:

- Poznanie zasad tworzenia i wykorzystania ankiet w procesie ewaluacji.

Cele szczegółowe/ uczestnik zajęć potrafi:

- tworzyćankiety,
- analizować i interpretować wyniki ankiet.

Treści:

1. Struktura ankiety, rodzaje pytań i zasady ich tworzenia.
2. Analiza wyników ankiet

Metody i techniki pracy:

- Praca w grupach
- Dyskusja
- Miniwykład

Lp.	Przebieg sesji	Czas	Materialy
1.	<p>Prowadzący zaczyna od przedstawienia celów sesji. Prowadzący podkreśla, że w ewaluacji najczęściej wykorzystuje sięankiety, mimo, że tworzenie ankiet nie jest wcale łatwe.</p> <p>Ćwiczenie 8 – Jakiego błędypopelnili autorzy ankiet?</p> <p>Prowadzący rozdaje kartki z zestawem różnych pytań (fragmenty ankiet) – jedna kartka na 2-3 osoby. Uczestnicy analizują pytania i wskazują błędy. Prowadzący omawia wyniki ćwiczenia z wykorzystaniem slajdów.</p> <p>Wniosek: Tworzenie ankiet nie jest łatwe i wymaga wiedzy w tym zakresie.</p>	25 min	Slajd 47 Arkusze ćwiczenia Slajdy 48 - 55
2	<p>Wniosek z ćwiczenia staje się podstawą wykładu na temat zasad tworzenia ankiet</p>	35 min.	Slajdy 56 - 66
3	<p>Ćwiczenie 9 – Projektujemy pytania ankietowe</p> <p>Podział na 5 grup. Każda grupa losuje temat badań, do którego ma opracować fragment ankiety. Zwracamy uwagę, aby każde pytanie miało inną formę, co pozwoli uczestnikom na rozwinięcie umiejętności tworzenia pytań ankietowych. Grupa przygotowuje swoje pytania na plakacie. Wspólne omówienie wyników pracy grup.</p>	60 min	Arkusze ćwiczeń Mazaki
4	<p>Ćwiczenie 10. Analiza wyników ankiet</p> <p>Uczestnicy pracują w czterech grupach. Każda grupa otrzymuje wyniki ankiet prowadzonych wśród uczniów. Celem ćwiczenia</p>	40 min.	Arkusze ćwiczenia

Lp.	Przebieg sesji	Czas	Materiały
	jest próba interpretacji danych i sformułowania przykładowych wniosków. W podsumowaniu prowadzący zwraca uwagę, że te same dane mogą prowadzić do różnych wniosków.		
5	Podsumowanie całego modułu. Zalety i wady poznanych metod zbierania danych. Możliwość zastosowania w procesie ewaluacji. Ewaluacja modułu wg uznania prowadzącego.	20 min.	Slajd 68

Moduł II – Ćwiczenie 8

Jakie błędy popełnili autorzy pytań?

.....
Czy jesteś informowany o terminie i zakresie prac klasowych?

- Tak
- Nie
- Czasami

.....
Czy akceptuje Pani / Pan system oceniania funkcjonujący w naszej szkole?

- Zdecydowanie tak
- Raczej tak
- Raczej nie
- Częściowo

.....
Jak często chodzisz do kina?

- Nigdy
- Raz w roku
- Raz w miesiącu
- Raz w tygodniu
- Tylko w niedziele
- W wolnych chwilach

.....
Czy oceniający Cię nauczyciele stosują ustalone kryteria oceniania?

- Tak, ale nie wszyscy
- Tylko niektórzy
- Nie

.....
Czy wykonujesz swoją pracę zgodnie z wykształceniem?

- Tak
- Nie
- Jest mi to obojętne
- Nie mam innej możliwości

.....
Czy uważasz, że nie należy kłamać?

- Tak
- Nie

Moduł II – Ćwiczenie 9

Projektujemy pytania ankietowe.

Grupa I

Ankieta do rodziców.

Badamy opinię rodziców na temat zebrań (wywiadówek).

Proszę sformułować 5 przykładowych pytań zamkniętych, każde w innej formie (z różną skalą odpowiedzi). Czas 45 min.

Grupa II

Ankieta do rodziców.

Badamy opinię rodziców na temat systemu oceniania.

Proszę sformułować 5 przykładowych pytań zamkniętych, każde w innej formie (z różną skalą odpowiedzi). Czas 45 min.

Grupa III

Ankieta do uczniów.

Badamy opinię uczniów na temat godzin wychowawczych.

Proszę sformułować 5 przykładowych pytań zamkniętych, każde w innej formie (z różną skalą odpowiedzi). Czas 45 min.

Grupa IV

Ankieta do uczniów.

Badamy opinię uczniów na temat bezpieczeństwa w szkole.

Proszę sformułować 5 przykładowych pytań zamkniętych, każde w innej formie (z różną skalą odpowiedzi). Czas 45 min.

Grupa V

Ankieta do rodziców.

Badamy opinię rodziców na temat bezpieczeństwa w szkole.

Proszę sformułować 5 przykładowych pytań zamkniętych, każde w innej formie (z różną skalą odpowiedzi). Czas 45 min.

Moduł II – Ćwiczenie 10

Proszę zapoznać się z przedstawionymi przykładowymi wynikami badania ankietowego uczniów. Przedstawione wyniki są zgodne z informacjami przekazanymi przez pedagoga szkolnego w czasie przeprowadzonego z nim wywiadu. Proszę dokonać analizy oraz syntezy przedstawionych wyników pod kątem występowania w szkole wśród uczniów zjawisk patologicznych. Proszę sformułować wnioski.

(Źródło: Materiały szkoleniowe programu „Wizytator 2004” CODN Warszawa)

Czy Twoim zdaniem w szkole wśród uczniów zdarzają się przypadki:		
a) agresji, przemocy		
<i>Liczba odpowiedzi</i>	<i>% ankietowanych</i>	<u>Odpowiedzi</u>
17	12%	nigdy
81	59%	rzadko
40	29%	często
0	0%	brak odpowiedzi
b) używania wulgarnych słów, obrażania innych		
<i>Liczba odpowiedzi</i>	<i>% ankietowanych</i>	<u>Odpowiedzi</u>
4	3%	nigdy
40	29%	rzadko
90	65%	często
4	3%	brak odpowiedzi
c) kradzieży		
<i>Liczba odpowiedzi</i>	<i>% ankietowanych</i>	<u>Odpowiedzi</u>
70	51%	nigdy
52	38%	rzadko
14	10%	często
2	1%	brak odpowiedzi
d) spożywania alkoholu		
<i>Liczba odpowiedzi</i>	<i>% ankietowanych</i>	<u>Odpowiedzi</u>
106	77%	nigdy
20	14%	rzadko
10	7%	często
2	1%	brak odpowiedzi
e) palenia papierosów		
<i>Liczba odpowiedzi</i>	<i>% ankietowanych</i>	<u>Odpowiedzi</u>
60	43%	nigdy
48	35%	rzadko
30	22%	często
0	0%	brak odpowiedzi
f) zażywania narkotyków		
<i>Liczba odpowiedzi</i>	<i>% ankietowanych</i>	<u>Odpowiedzi</u>
104	76%	nigdy
28	20%	rzadko
6	4%	często
0	0%	brak odpowiedzi
g) wymuszania, wyludzenia (pieniędzy i innych wartościowych rzeczy)		
<i>Liczba odpowiedzi</i>	<i>% ankietowanych</i>	<u>Odpowiedzi</u>
88	64%	nigdy
34	25%	rzadko
16	12%	często
0	0%	brak odpowiedzi

MATERIAŁY DLA UCZESTNIKÓW

MODUŁ II

Techniki i narzędzia ewaluacji

Klasyfikacja Władysława Zaczyńskiego

Badanie naukowe to wieloetapowy proces zróżnicowanych działań/czynności mających zapewnić obiektywne, dokładne i wyczerpujące poznanie wycinka rzeczywistości przyrodniczej, technicznej, społecznej lub kulturowej.

Metoda badania naukowego to celowo dobrany i zaplanowany sposób poznania naukowego.

Wyboru metody dokonuje się ze względu na:

- przedmiot badań,
- cel badań,
- zasób posiadanych środków.

METODA: Obserwacja.

TECHNIKI: zewnętrzna, uczestnicząca, ciągła, próbek czasowych, zbiorowa, jednostkowa.

METODA: Eksperyment pedagogiczny

TECHNIKI: jednej grupy, dwóch grup równoległych, rotacji

METODA: Wywiad

TECHNIKI: wywiad ustny, czyli właściwy, wywiad pisemny, czyli ankieta

Narzędzia badawcze to materialne środki pomocnicze badania, są to arkusze obserwacyjne, kwestionariusze wywiadów lub ankiet.

Monografia i sondaż diagnostyczny to ogólne zamysły badawcze, a nie metody

Test pedagogiczny jest narzędziem badawczym.

Klasyfikacja Mieczysława Łobockiego

- Nie ma jednoznacznego rozumienia metod i technik badawczych.
- Nie istnieje klasyfikacja w pełni wyczerpująca i rozłączna.

Metody i techniki badawcze to określone sposoby postępowania badawczego, mające wiele cech wspólnych.

Różnica polega na bardziej ogólnym lub bardziej szczegółowym sposobie podejścia badawczego.

- Ogólny sposób postępowania badawczego nazwiemy **metoda**, a szczegółowy- określający możliwie dokładnie przebieg procesu badawczego - **techniką badawczą**.
- Technika podporządkowana jest określonej metodzie i pełni wobec niej rolę służebną. Jest uszczegółowioną odmianą metody badań.

Na przykład:

Metoda sondażu diagnostycznego, a techniki: ankieta, rozmowa i wywiad

Metoda analizy dokumentów, a technika analizy treściowej lub technika analizy formalnej.

Inne metody badań:

- studium indywidualnych przypadków
- metoda monograficzna

Klasyfikacja Krzysztofa Konarzewskiego

Metoda to ustalony i zaaprobowany przez społeczność naukową sposób wykonywania czynności w ramach badania naukowego.

Wyróżniamy trzy klasy metod:

- metody doboru próbki
- **metody zbierania danych**
- metody analizowania danych

Dane jakościowe gromadzimy następującymi metodami:

- obserwacja jakościowa,
- wywiad,
- przeszukiwanie archiwów.

Dane ilościowe gromadzimy następującymi metodami:

- obserwacja ilościowa,
- ankieta,
- pomiar zmiennych nieobserwowalnych (testy, skale postaw, metody epizodów, socjometria).

Dla celów szkolenia przyjmujemy cztery podstawowe metody gromadzenia danych:

- obserwacja,
- wywiad,
- analiza dokumentów,
- ankieta.

OBSERWACJA

Dlaczego warto obserwować?

- Możliwość zrozumienia kontekstu, pełniejszy obraz badanego zjawiska,
- Możliwość dostrzeżenia faktów, o których osoby ankietowane lub udzielające wywiadu będą mówić niechętnie.

Rodzaje obserwacji:

- jawna lub niejawna,
- krótka lub długotrwała, wielokrotna,
- fragmentaryczna lub całościowa.

Ważne !

- pamiętaj, co jest celem obserwacji,
- przygotuj dyspozycje do obserwacji lub arkusz obserwacji,
- opisuj fakty, nie interpretuj,
- pamiętaj, że wpływasz na badaną sytuację, też jesteś obserwowany,
- w prowadzonych notatkach oddzielaj spostrzeżenia osób obserwowanych, opis, własne interpretacje.

WYWIAD

Wywiad w postaci nieformalnej rozmowy – polega na spontanicznym zadawaniu pytań osobie badanej w trakcie naturalnej interakcji. Pytania wynikają z aktualnego kontekstu, a badana osoba może być nieświadoma prowadzonego wywiadu.

Wywiad z zastosowaniem skategoryzowanej listy pytań – przygotowane wcześniej pytania zadawane są w takiej samej formie i w takim samym porządku wszystkim respondentom.

Wywiad w oparciu o przygotowane wcześniej dyspozycje – prowadzony jest wg ogólnych pytań, kwestii przygotowanych wcześniej, a które są ważne z punktu widzenia badacza.

Tym rodzajem wywiadu obejmuje się zwykle wielu respondentów. Tak przygotowany wywiad zwiększa pewność, że wszystkie istotne problemy zostaną omówione, choć porządek pytań i ich forma mogą być różne.

WYWIAD INDYWIDUALNY

- Pogłębiona, swobodna rozmowa badacza z 1 respondentem.
- Prowadzona najczęściej w warunkach naturalnych (w domu, w pracy, w miejscu publicznym), niekiedy w specjalnym studio badawczym lub w pomieszczeniach przysposobionych.
- Rejestrowana z reguły audio, niekiedy video.
- Rzadziej obserwowana przez lustro weneckie.
- Czas trwania – ok. 1 godziny
- Wybieramy ten rodzaj wywiadu, gdy:
  - interesują nas opinie jednostki, jej unikatowe doświadczenia i odczucia, bez konfrontacji z grupą
  - temat z natury nie jest dyskutowany grupowo (tematy tabu, intymne, wstydlive)
  - istnieje obawa blokującego wpływu grupy
  - rekrutacja respondentów jest trudna (wąskie kryteria, trudna dostępność, niechęć do udziału w dyskusji grupowej)
  - mamy więcej czasu na realizację badania proces badawczy trwa dłużej)
  - nie ma konieczności obserwacji wszystkich wywiadów przez osoby trzecie
  - nie dysponujemy odpowiednią kadrą moderatorów

WYWIAD GRUPOWY – FOKUS

- Dyskusja w grupie złożonej z moderatora i 6-10 respondentów.
- Prowadzona najczęściej w specjalnym studiu badawczym (tzw. fokusowni) lub w pomieszczeniach przysposobionych (rzadziej w warunkach naturalnych, np. w poczekalni na lotnisku).
- Rejestrowana z reguły na video.
- Często obserwowana przez lustro weneckie.
- Czas trwania – do 2 godzin.
- Podstawowy mechanizm, na którym opierają się fokusy, to tzw. dynamika grupy.
- Jest to zarówno „motor”, jak i największa trudność w stosowaniu tej techniki.
- Wybieramy ten rodzaj wywiadu, gdy:
  - ważny jest grupowy kontekst opinii,
  - temat także w warunkach naturalnych bywa omawiany grupowo,
  - istnieje szansa na wzajemną stymulację respondentów w grupie,

- kryteria rekrutacyjne są prostsze, a szanse przyjscia na dyskusje duze,
- wstepuja ograniczenia czasowe,
- osoby trzecie (np.. zleceniodawca badan) chca obserwowac wszystkie wywiady,
- mamy dostep do kadry moderatorow.

Pomocne wskazowki H. Mizerka

- W kazdej fazie prowadzenia wywiadu pamietaj o celu i przedmiocie badania
- Podstawowa zasada prowadzenia wywiadu jest stworzenie takich warunkow, aby respondent mogl wyrazic swoj wlasny sposob rozumienia swiata, w swoim wlasnym jezyku
- Zadawaj rzeczywiscie otwarte pytania
- Zadawaj pytania jasne i zrozumiale dla respondenta
- Zadawaj jedno pytanie w tym samym czasie
- Stosuj pytania pomocnicze dla uzyskania istotnych szczegolow
- Przedstaw jasno, jakich informacji potrzebujesz i po co ich potrzebujesz
- Aktywnie sluchaj, dawaj swiadectwo, ze istotnie sluchasz
- Unikaj pytan naprowadzajacych
- Pamietaj o rozniczy miedzy wywiadem poglabionym a przesluchaniem,
- Zachowaj calkowita neutralnosc w stosunku do wypowiedzi respondenta
- Pilnie obserwuj niewerbalne reakcje respondenta na poszczegolne pytania
- Traktuj respondenta z szacunkiem.

ANALIZA DOKUMENTOW

Dokument to kazda rzecz mogaca stanowic zrodlo informacji, na podstawie ktorego mozna opisywac oraz wydawac uzasadnione opinie na temat ludzi, przedmiotow i procesow.

Przeprowadzajac analize dokumentu pamietaj, ze:

- Kazda osoba przeprowadzajaca analize patrzy na dokument oczyma "outsidera"
- Dokumenty speiniaja wiele funkcji: dokumentacyjna, komunikacyjna, selekcyjna, prognostyczna... – warto sie zastanowic, jaka funkcje speinia analizowany dokument.
- Informacja czesto znajduje sie w ukrytych kontekstach dokumentu. Poszukiwanie bywa czesto zmudne i czasochlonne.
- Nie pozbawiaj elementow dokumentu kontekstu, moze to zmienic ich sens.
- Szukaj zwiazkow pomiedzy informacja pozyskana w czasie analize dokumentu, a informacja zdobyta w inny sposob.

Ważne:

- Analiza dokumentów musi być dokumentowana.
- Przygotuj dyspozycje do analizy: co chcesz sprawdzić? Jakich informacji szukasz?
- W notatkach skup się na faktach. Nie oceniaj i nie interpretuj.

ANKIETA

Ankieta to metoda zbierania danych polegająca na planowanym wypytywaniu badanego.

Przy pomocy tej metody możemy uzyskać informacje o tym:

- co inni myślą?
- jak widzą i oceniają interesujące nas zjawiska czy zdarzenia?
- jak działają w określonych sytuacjach?

Podstawą ankiety jest kwestionariusz, czyli ustalona lista pytań, którym towarzyszy mniej lub bardziej zamknięty zbiór odpowiedzi. *(Krzysztof Konarzewski)*

Konstrukcja kwestionariusza

Część wstępna kwestionariusza, która zawiera:

- tytuł,
- wyjaśnienie celu badań,
- informacje o autorach badań,
- zapewnienie o poufności (anonimowości) badań,
- uzasadnienie wyboru respondenta badań,
- apel o udzielanie poważnych i szczerych wypowiedzi
- podziękowanie za wypełnienie ankiety,
- instrukcję sposobu wypełniania kwestionariusza

Pytania w kwestionariuszu:

- wszystkie muszą być ponumerowane,
- przechodzimy od pytań ogólnych do pytań szczegółowych,
- wyraźnie oddzielamy pytania od siebie,
- ich sformułowanie (zwroty, terminy, składnia) musi być zrozumiałe dla wszystkich badanych,
- muszą być wyraźnie skierowane do jednej osoby,
- każde powinno odnosić się tylko do jednego zagadnienia,
- muszą być formułowane w sposób jednoznaczny.

Należy unikać pytań:

- na które z dużym prawdopodobieństwem otrzymamy odpowiedź nieszczerą,
- na które badany musiałby udzielić odpowiedzi społecznie nieakceptowanej,
- zawierających podwójne przeczenie,
- które sugerowałyby odpowiedź,
- które mogłyby być dla badanego drażliwe lub wywołać jego oburzenie.

Część końcowa kwestionariusza, która zawiera:

- metryczkę (dane o osobie badanej); jej zawartość zależy od rodzaju badania; mogą to być pytania o płeć, wiek, staż pracy, miejsce pracy, miejsce zamieszkania, klasę, nauczany przedmiot itp.,
- prośbę o sprawdzenie odpowiedzi lub o dodatkowe uwagi,
- podziękowanie, jeśli nie wystąpiło w części wstępnej.

Rodzaje pytań w ankiecie

- otwarte – nie za dużo,
- półotwarte – furka bezpieczeństwa,
- zamknięte – znamy wszystkie możliwe odpowiedzi:
  - alternatywne – tak – nie lub za – przeciw,
  - dysjunktywne – wiele odpowiedzi , wybieramy jedną,
  - koniunktywne – wiele odpowiedzi, wybieramy kilka,
  - z uszeregowaniem wariantów
- kontrolne – testujemy szczerść odpowiedzi,
- filtrujące – pytamy właściwe osoby,
- projekcyjne – jak myślisz, co sądzą o tym inni?

Błędy popełniane przy tworzeniu kwestionariusza ankiety

- błąd multiplikacji – pytanie odnosi się do więcej niż jednego zagadnienia,
- brak pytań filtrujących,
- trudne sformułowania,
- złe skalowanie,
- jednoczesne pytanie o fakty i opinie,
- zawężanie alternatyw odpowiedzi,
- odpowiedzi nie odpowiadają treści pytania,
- błędy językowe.

PRZYKŁADY PYTAŃ W ANKIECIE.

Pytania z wyborem

Do kogo zwrócił/a/ byś się w razie problemów osobistych?

(Postaw znak „x” przy wybranej odpowiedzi)

- a) do wychowawcy
- b) do nauczyciela, któremu ufam
- c) do pedagoga/psychologa szkolnego
- d) do dyrektora szkoły
- e) do kolegi/koleżanki
- f) do rodziców
- g) do nikogo

Do jeszcze kogoś innego. Kogo ? (Napisz)

Pytania ze skalowaniem:

Czy rozumiesz to, co mówi nauczyciel na lekcji?

- zawsze
  - często
  - czasem tak, a czasem nie
  - rzadko
  - nigdy
-

Pytania ze skalowaniem w wersji Likerta:

Większość nauczycieli szczerze troszczy się o moją przyszłość.

- zdecydowanie się zgadzam
  - raczej się zgadzam
  - trudno powiedzieć
  - raczej się nie zgadzam
  - zdecydowanie się nie zgadzam
-

Pytania z rangowaniem:

Od czego Pani/Pana zdaniem zależą osiągnięcia szkolne dziecka ?

(Proszę postawić 1 przy najważniejszej przyczynie, 2 – przy nieco mniej ważnej i tak dalej, aż do najmniej ważnej)

- *dobrze zdrowie*
  - *wykształcenie rodziców*
  - *kompetencje nauczyciela*
  - *zdolność ucznia*
  - *zamożność rodziców*
  - *ambicja ucznia*
  - *wyposażenie szkoły*
  - *inna przyczyna (proszę wpisać) .....*
-